

Handläggare
RB

Datum
2024-09-04

Diarienummer
S2024/01510

Socialdepartementet, Socialförsäkringsenheten
s.sf@regeringskansliet.se
carina.birgitta.nagling@regeringskansliet.se

Remissvar från Hyresgästföreningen

Förlängning och nedtrappning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget

Remissyttrande över Förlängning och nedtrappning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget, S2024/01510, Socialdepartementet, Socialförsäkringsenheten.

Sammanfattning

Hyresgästföreningen avstyrker förslaget om att trappa ner och avsluta det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. Den bättre ekonomin har inte, som regeringen påstår, lett till förbättringar i de mest utsatta hushållens ekonomi. Hyresgästföreningen anser att det tillfälliga bidraget fortsatt behövs till dess att permanenta förbättringar av bostadsbidraget har genomförts, särskilt behöver:

- Inkomsttaket för när nedtrappningen av bostadsbidraget påbörjas höjas och tillåtna hyresnivåer höjas,
- månadsuppgifter för inkomstredovisning införs så snabbt som möjligt, eller tillfälliga åtgärder införs för att minska andelen återkrav av bostadsbidrag,
- unga barnlösa hushåll nås av ett förbättrat bostadsbidrag,
- möjligheten att söka, erhålla och slippa återbetalning av tillfälligt bostadsbidrag under del av kalenderår säkras.

Vidare kommer fler åtgärder behöva förberedas i syfte att säkerställa inkomstsvaga hushålls förmåga att betala sina boendekostnader och upprätthålla en anständig konsumtionsnivå.

Hyresgästföreningens allmänna synpunkter

Konsekvenser av pandemin och den ryska krigföringen i Ukraina har medfört en sällan skådad påverkan på prisbildningen i samhället. Kostnadsökningarna har kommit att avstanna under 2024, men kostnadsnivån har alltjämt stabiliserats på en ny hög nivå. Inkomstutvecklingen har sedan ett antal år stagnerat för den fattigare

hälften av befolkningen, ett problem som de senaste årens kostnadschock har accentuerat. Det har lett till att en stor och växande del av invånarna har svårt att klara sin ekonomi, nu och under överskådlig framtid.¹

Att hjälpa hushållen att betala räkningar och göra nödvändiga inköp är viktigt för att motverka långtgående negativa individuella och samhällsliga konsekvenser till följd av den kris som kostnadsökningarna har medfört. Att göra det via att tillfälligt öka befintliga ersättningsystem var en bra metod även om det behövdes fler åtgärder.

Regeringen anger att ljusare tiden minskar behovet av ett fungerande bostadsbidrag. Tyvärr tyder de senaste 10 årens utveckling på att landets ekonomiskt utsatta hushåll inte får del av inkomstutvecklingen.¹ Därtill är bostadsbidraget redan konstruerat så att ljusare tider för det enskilda hushåll leder till stegvis minskat bostadsbidrag. En funktion som alltså redan är en del av regelverket och som automatiskt skulle minska de utbetalda ersättningarna om regeringens prognos om bättre ekonomi för utsatta hushåll skulle slå in.

Bostadsbidraget är, trots sina uppenbara brister, samhällets bästa behovsprövade bidrag. Genom att bidraget trappas av mot ökad arbetsinkomst säkerställs bra incitament för hushållen att öka sin inkomst och arbetade timmar. Något som andra bidrag inte gör. Därtill är bidraget en träffsäker kanal för att hjälpa hushåll i ekonomisk utsatthet via systemets behovsprövning.

Allt färre kan få bostadsbidrag trots att behovet finns. Sedan 2005 har antalet barnhushåll som får bidraget minskat från 209 000 till 140 000 hushåll och antal studenthushåll från 62 000 till 32 000. Detta trots att befolkningen har ökat med 1,5 miljoner invånare under samma tid. Det finns inte heller något som tyder på att behovet av stöd har minskat, till exempel har antalet barn som lever med låg ekonomisk standard varit konstant sedan SCB påbörjade mätningar år 2011.

Studenthushåll med bostadsbidrag är så få att stödet i praktiken kan ses som avskaffat för studenter. Unga hushåll (studenter) fick ingen del av höjningen trots att gruppen har mött samma typ av kostnadsökningar som barnfamiljer. Inkomst- och hyresbegränsningar av stödet har släpat efter kostnadsutvecklingen under mycket lång tid vilket gör att knappt några studenter länge kvalificerar till stödet.²

Orsaken till att allt färre hushåll kvalificerar sig till att få bostadsbidrag är att inkomst- och hyresgränser för bidraget inte har följt inkomst- och kostnadsutvecklingen. Därmed blir bidragets fasta gränsvärden i praktiken en årlig sänkning som varje år gör bidraget allt mindre relevant. 2016–2022 gjordes höjningar för att upprätthålla bidraget i relation till KPI. Men över tid och efter 2022 har inkomsttak

¹ <https://hurvibor.se/hur-vi-lever/levnadsstandard/>

² <https://hurvibor.se/avdrag-bidrag/bostadsbidrag/>

och ersättningsnivåer inte följt kostnadsutvecklingen. Någon höjning som relaterar till de senaste årens prisökningar har ännu inte heller gjorts, trots att regeringen har haft god tid på sig att göra det.

Återbetalningsproblematiken kvarstår efter flera års kritik. 2015 meddelade Försäkringskassan att 34 procent av alla mottagare av bostadsbidrag blev återbetalningsskyldiga. Återbetalningskraven är så vanliga, allvarliga och välkända att det är rimligt att utgå ifrån att många hushåll avstår från att söka bidraget, även om de har rätt till det.

Därtill avstår sannolikt hushåll från att söka bostadsbidrag för kortare perioder, även om de har rätt till det, då de förväntar sig högre inkomster senare under året och därmed skulle förlora rätten till det bostadsbidrag de hade rätt till tidigare under året.

Om hushåll avstår från att ansöka om bostadsbidrag riskerar barn och vuxna att leva i svårare utsatthet än nödvändigt, vilket i sin tur bidrar till att förvärra allvarliga samhällsproblem, som utanförskap och rekrytering av unga till gängkriminalitet.

Regelverket för bostadsbidrag har en rad komplicerade tekniska detaljer som bör åtgärdas för att tydliggöra vad ersättningen baseras på och hur det förändras av inkomst och kostnadsförändringar.

Det här gör det svårare för hushåll att förstå varför de får ersättningen och hur summan förändras av att till exempel byta bostad eller öka antalet arbetade timmar och löneinkomst.

Att i detta läge ta bort den tillfälliga ökningen utan att kompensera med permanenta förbättringar av det eftersatta regelverket för bostadsbidraget kommer leda till än fler utsatta barnhushåll och värre sociala utmaningar i hela landet. Hyresgästföreningen är starkt kritiska till den utvecklingen.

Slutligen behöver troligen fler åtgärder förberedas i syfte att även på lång sikt säkerställa hushållens förmåga att upprätthålla sin basala konsumtion och sina boendekostnader, exempelvis genom inrättandet av en hyresfond eller riktade anslag till kommunalt ekonomiskt bistånd.

Hyresgästföreningen vill därför att:

Regeringen behåller den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget fram till dess att beloppsgränserna i regelverket rörande hyror och inkomster har uppdaterats för att kompensera för de senaste årens kostnadshöjningar.

Därtill föreslår Hyresgästföreningen att:

Regeringen gör en särskild ansträngning för att säkerställa snabbhet i Försäkringskassans arbete med att införa månadsuppföljning i syfte att minimera kraven på återbetalning.

Regeringen påbörjar permanenta förbättringar av bostadsbidraget för att det ska fungera på ett bra sätt framöver. Därför är det särskilt viktigt att inkomstgränserna för nedtrappning höjs för samtliga hushåll, studenter och barnfamiljer.

Regeringen påbörjar ett arbete med att förenkla bidraget, så att hushållen lättare kan förstå vad som ersätts och varför:

- Den nedre gränsen för boendekostnaderna, som inte ersätts, bör slopas,
- hyror bör ersättas med samma procentsats oavsett om det rör studenter eller hushåll med barn,
- bidraget bör säkras mot automatiska nedskärningar och
- breddas till hushåll över 29 år utan hemmavarande barn.

Hyresgästföreningen

Marie Linder, förbundsordförande

Ragnar Bengtsson, utredare